

2024-25

Handlingsplan for tilrettelegging av spesifikke læreversker. Rutiner for kartlegging og tiltak

Gausel skole

17. september 2024

Innhold

.....	0
Innledning	3
1.1 Hva er dysleksi?	4
1.2 Hva er årsaken til dysleksi?	4
1.3 Dysleksiens konsekvenser og utfordringer	4
1.3.1 Lesingen	4
1.3.2 Skrivningen	4
1.3.3 Håndskrift.....	4
1.3.4 Leseforståelse	5
1.3.5 Oppmerksomhetsproblemer	5
1.3.6 Dårlig minne?.....	5
1.4 Spesielle kjennetegn ved dysleksi	6
1.5 De vanligste kjennetegnene i barneskolen	6
1.6 Følgevaner/sekundære vansker	7
1.7 Hvordan oppdager vi problemene	8
1.8 Når kan dysleksi stadfestes?	8
1.9 Den ordinære lese- og skriveopplæringen	8
1.9.1 Tilrettelegging innenfor ordinær opplæring.....	8
1.9.2 Kartleggingsrutiner for alle trinn innenfor ordinær opplæring.....	9
1.9.3 Tre tiltaksnivåer gjennom RTI- modellen (Respons til intervensjon)	10
1.9.4 Årshjul lesekartlegging på Gausel skole	11
1.10 Utredning - når eleven ikke har tilfredsstillende utbytte av den ordinære opplæringen	14
1.10.1 Utredning.....	14
1.10.2 Etter kartleggingen	16
1.11. Kompensatoriske hjelpemidler	16
1.11.1 Hvorfor Chromebook/digitale verktøy?.....	17
2. Spesifikke matematikkvansker (Dyskalkuli):	18
2.1 Dyskalkuli, kjennetegn	18
2.2.Vanlige utfordringer	19
2.3.Hvordan oppdager vi problemene	19
2.3.1.Tallforståelse.....	20
2.3.2.Telleferdigheter	20
2.3.3.Relasjonelle ferdigheter i matematikk	21
2.3.4.Aritmetiske ferdigheter	21

2.4.Elever som oppfyller kravene til Dyskalkuli	22
2.5.Kartlegging i Gausel skole	24
2.5.1.Kartleggingsrutiner for alle trinn innenfor ordinær opplæring	25
2.7.Diagnostisering av spesifikke matematikkvansker.....	28
2.8.Tilrettelagt undervisning/ spesialpedagogiske tiltak for elever med spesifikke matematikkvansker.....	29
3. Spesifikke språkvansker	29
3.1.Konkrete kjennetegn på SSV hos barn:.....	29
3.2.Vanlige utfordringer.....	30
3.3.Avdekke språkvansker.....	30
3.4.Når kan du oppdage hva?.....	31
Det er viktig å være klar over at.....	31
3.5.God tilrettelegging for dem med SSV.....	31
3.6.Årshjul språkkartlegging på Gausel skole.....	32
Referanser	32

Innledning

Denne planen beskriver tilrettelegging og pedagogiske tiltak på alle trinn, med tanke på best mulig lese- og skriveopplæring og matematikkopplæring for elevene. Dokumentet skal være en faglig veileder for den ordinære opplæringen, samt gi oversikt over rutiner og prosedyrer for kartlegging og tiltak når elevene ikke har tilfredsstillende læringsutbytte.

Gausel skole har som mål at både pedagoger og foreldre/ pårørende kjenner arbeidsgang og rutiner fra utredning starter og fram til pedagogiske tiltak og hjelpemidler er på plass. Gausel skole jobber etter RTI- modellen (respons til intervensjon).

1.1 Hva er dysleksi?

Dysleksi er gresk og betyr vansker med ord ("dys" = vansker, "lexia" = ord). Dysleksi rammer ca. 3-5% av befolkningen i den vestlige del av verden. Dysleksi opptrer på alle intelligensnivå. Dysleksi er arvelig. Dysleksi gir forsinket lese- og skriveutvikling, men også dyslektikere lærer å lese. Dysleksi behøver ikke ødelegge for planlagt utdanning og/eller yrkesvalg.

1.2 Hva er årsaken til dysleksi?

Årsakene til dysleksi er primært forbundet med en svikt i det fonologiske systemet. Fremdeles er det mange uklarheter med hensyn til dysleksiens natur. Vi vet likevel at disse lese- og skrivevanskene ikke skyldes svak evnemessig utrustning. Heller ikke kommer dysleksi av sansemessige defekter, mangelfull undervisning, emosjonelle problemer eller understimulering på det språklig kulturelle området. Det fonologiske svikten som antas å ligge bak dysleksi problemet, kan trolig føres tilbake til en feilutvikling i det sentrale nervesystemet, som igjen blir bestemt av en komplisert interaksjon mellom arv og miljø alt på fosterstadiet.

1.3 Dysleksiens konsekvenser og utfordringer

1.3.1 Lesingen

Dyslektikernes hovedproblem gjelder ordavkoding. I lesingen betyr det at de har vansker med raskt, sikkert og automatisk å identifisere de skrevne ordene i en tekst. Deres lesing blir langsom, haltende og besværlig. De må anstrenge seg så mye med ordavkodingen at ressursene for forståelsen ikke strekker til. Dyslektikernes vansker med å forstå en tekst henger altså primært sammen med deres mangelfulle ordavkoding. Når de får lytte til en tekst som blir lest opp for dem, har de ofte ingen vansker med å forstå den.

1.3.2 Skrivningen

For å kunne stave korrekt må de indre forestillingene om hvordan ord er oppbygd, være presise. Dyslektikere har i alminnelighet ikke slike klare indre forestillinger om ord. Særlig gjelder det lange og sjeldne ord, ord som er vanskelig å uttale, eller ord som ikke staves lydrett.

1.3.3 Håndskrift

Mange elever med dysleksi har dårligere håndskrift enn normale lesere. Til dels kan det nok skyldes den forsinkede, finmotoriske utviklingen som karakteriserer mange av dem. Men det finnes også mange ganger en emosjonell komponent. Bokstavene er negativt ladede, noe ubehagelig som man helst vil unngå. I tillegg kommer også mangel på øvelse. Barna lærer seg ofte hvordan man unngår å arbeide med skriften. Endelig kan den dårlige rettskrivingen spille en viss rolle. Eleven forsøker å skjule sin usikre staving gjennom en utydelig håndskrift.

1.3.4 Leseforståelse

Dyslektikernes dårlige ordavkoding innvirker negativt på leseforståelsen. Deres svake selvtillit gjør at de ikke kan nærme seg en tekst på en avspent og tillitsfull måte. De er ofte passive og innser ikke at forståelse krever et aktivt, konstruktivt tolkningsarbeid der deres egne erfaringer og tidligere kunnskaper spiller en avgjørende rolle.

1.3.5 Oppmerksomhetsproblemer

Dysleksi er ofte ledsaget av oppmerksomhetsproblemer. Barn med dysleksi kan ha vansker med å sitte stille. De synes å være ukonsentrerte og utålmodige når de skal lære noe nytt. Det er imidlertid ikke lett å vite hva som er årsak og hva som er virkning. En tidlig mislykkethet med skriften kan senere gi symptomer på oppmerksomhetsproblemer. En del barn kan også ha oppmerksomhetsproblemer med seg når de kommer på skolen, noe som naturligvis vanskeliggjør lese- og skriveinnlæringen.

1.3.6 Dårlig minne?

De fonologiske problemene som kan være forbundet med dysleksi, gir ofte indirekte problemer med minnet. Det dreier seg da om korttidsminnet eller arbeidsminnet, der for eksempel navn, bokstaver eller annet materiell er kodet i språklig form. Den dårlige fonologiske koden kan gjøre at det blir vanskelig å holde en lang setning i minnet. Dette kan i sin tur lede til problemer med forståelsen. Et annet problem kan være å huske nye ord. De nye ordene blir dårlig innkodet og blir dermed vanskelig å hente fram. På den måten kan en del dyslektikere ha større vansker enn andre lesere med

å utvikle ordforrådet sitt. Her kan vi få enda en årsak til dårlig leseforståelse.

1.4 Spesielle kjennetegn ved dysleksi

Det er to hovedkjennetegn ved dysleksi:

- 1 store vansker med å lese ord og
- 2 store og ofte vedvarende vansker i rettskrivningen.

Det er den tekniske siden ved leseprosessen som svikter hos dyslektikere. De har normal ferdighet i å forstå lest tekst. Men siden god leseforståelse avhenger av god teknisk leseferdighet, finner man ofte at dyslektikere også får sekundære problemer med leseforståelsen. Lesevanskene gir seg utslag på ulike måter, for eksempel i:

- vansker med å skille lydlike og formlike bokstaver fra hverandre
- vansker med å binde lyder sammen til ord
- vansker med å dele inn ord i hensiktsmessige ortografiske segmenter
-vansker med å gjenkjenne ord som helheter

I rettskrivningen finner man ofte feiltyper som:

- utelatelse og tillegg av bokstaver
- omkastninger av bokstavens rekkefølge i ordet
- sammenslåing av to ord til ett eller oppdeling av ett ord i flere "ord"
- lydrett skrivemåte

De vansker og feil som dyslektikere viser i både lesing og rettskriving, forekommer også hos andre elever som ikke er kommet så langt i sin utvikling. Det betyr altså at dyslektikernes kvalitative feilmønster ikke behøver å være spesielle signaler om dysleksi.

1.5 De vanligste kjennetegnene i barneskolen

Det vil alltid være store individuelle variasjoner, men nedenfor gis det likevel en enkel oversikt over noen hovedkjennetegn ved dysleksi:

- Omfattende vansker med bokstavlæringen i 1. og 2. klasse (koble riktig bokstavlyd til riktig bokstavtegn), kan fremdeles være usikker på et par bokstaver i 3. klasse.
- Store vansker med å lære å lese ved hjelp av lydering (dra lyder sammen til ord).
- Leser ved hjelp av lydering også i 3. og 4. klasse
- Mangelfull evne til å kjenne igjen ord en har lest mange ganger før (ikke, jeg, jente, hvordan, hva osv.)
- Leser seint
- Hopper over småord når en leser
- Kutter endelser i ord eller leser feil endelse
- Dårlig rettskriving (sjuling = kylling, sgule = skule, såfe = sove osv.)
- Vansker med å uttale «vanskelige» ord (Mitsubishi, rododendron, representant, initiativ osv.), forenkler disse i egen uttale.
- «Leter etter ord» når en snakker. Har vansker med å huske hva enkelte ting kalles, spesielt ord for ting som eleven benytter relativt sjelden: (visp, grus, borrelås, persienne, kalkulator osv.)
- Vansker med å lære gloser, på tross av iherdig øving
- Vansker med å automatisere multiplikasjonstabellen (men god forståelse for logikken)
- God lytteforståelse (forstår mer når en blir lest for, enn når en må lese selv)

1.6 Følgevaner/sekundære vansker

- Problemer med retningssansen
- Problemer med å lære klokka og med tidsbegrep
- Problemer med tall (ca. 50%)
- Grovmotoriske vansker (klossethet)
- Finmotoriske vansker og uleselig håndskrift
- Problemer med ordenssansen
- Konsentrasjonsproblemer
- Mangelfull begrepsinnlæring
- Bruker mer energi (MR-undersøkelse)
- Lav selvtillit
- Psykiske vansker på sikt – ikke en følgevanse, men en «livsvanse»

- Misforstår lett side

1.7 Hvordan oppdager vi problemene

- Stakkato høytlesing
- Nesa i bordet
- Stanser ved lange ord
- Gjetter seg til ord
- Bytter om på bokstaver
- Klager ofte på hodepine
- Glemmer skriftlig materiell som skal vises fram for andre/innleveringer
- Unnlater å gjøre skriftlig arbeid
- Skriver mye lydrett
- Leser feil på småord/endelser
- Leser fort, lavt eller utydelig
- «urokråker»

1.8 Når kan dysleksi stadfestes?

Hvor tidlig dysleksi kan stadfestes vil avhenge av en rekke faktorer. Den som utreder må ha oversikt over blant annet arvelighet, opplæringstilbud, grad av tilrettelegging, tidlig språkutvikling, oppmerksomhetsnivå, motivasjon, konsentrasjonsvansker osv. Årsaken til at en kartlegger alle disse områdene, er at lesevansker noen ganger kan se ut som dysleksi, men så viser det seg at vanskene skyldes høyt fravær, flytting, mangelfull oppmerksomhet.

Å ha oversikt over disse forholdene er viktigere jo yngre eleven er, og avgjørende for korrekt diagnostisering på barnetrinnet. Ved utredning av unge og voksne er behovet for utfyllende informasjon mindre, men en bør alltid innhente så fyldig informasjon som mulig. Logometrica anbefaler at en kartlegger og diagnostiserer så tidlig som mulig, likevel bør en ikke konkludere med dysleksi før på trinn 2 og etter en intensiv periode med målretta tiltak og evaluering av disse.

1.9 Den ordinære lese- og skriveopplæringen

1.9.1 Tilrettelegging innenfor ordinær opplæring

Alle elever har rett til ei tilpasset opplæring. Denne retten innebærer også kvalitet på opplæringen. Gode kunnskaper om lese- og skriveopplæring generelt hos lærerne, er en av forutsetningene for å innfri elevenes rett til tilpassa opplæring. Det er også slik at dersom kvaliteten på den ordinære tilpassede leseopplæringen er god, vil behovet for spesialundervisning bli redusert. Vi snakker om en vinn – vinn situasjon for lærer og elev, og det er målet på vår skole – høy kompetanse i personalet og gode system og rutiner for å fange opp og sette inn tidlige tiltak for dem som trenger det.

1.9.2 Kartleggingsrutiner for alle trinn innenfor ordinær opplæring

Før kartlegging:

- Vi setter av tid på trinn-møte ledet av avdelingsleder, der det blir informert om gjennomføring og rutiner knyttet til prøvene/kartleggingene.
- Informasjon på foreldremøte på de aktuelle trinnene. Sende hjem ranselpost (Udir sine infoskriv).
- Elevene får god informasjon om hensikten med kartleggingen og hva som skal kartlegges.

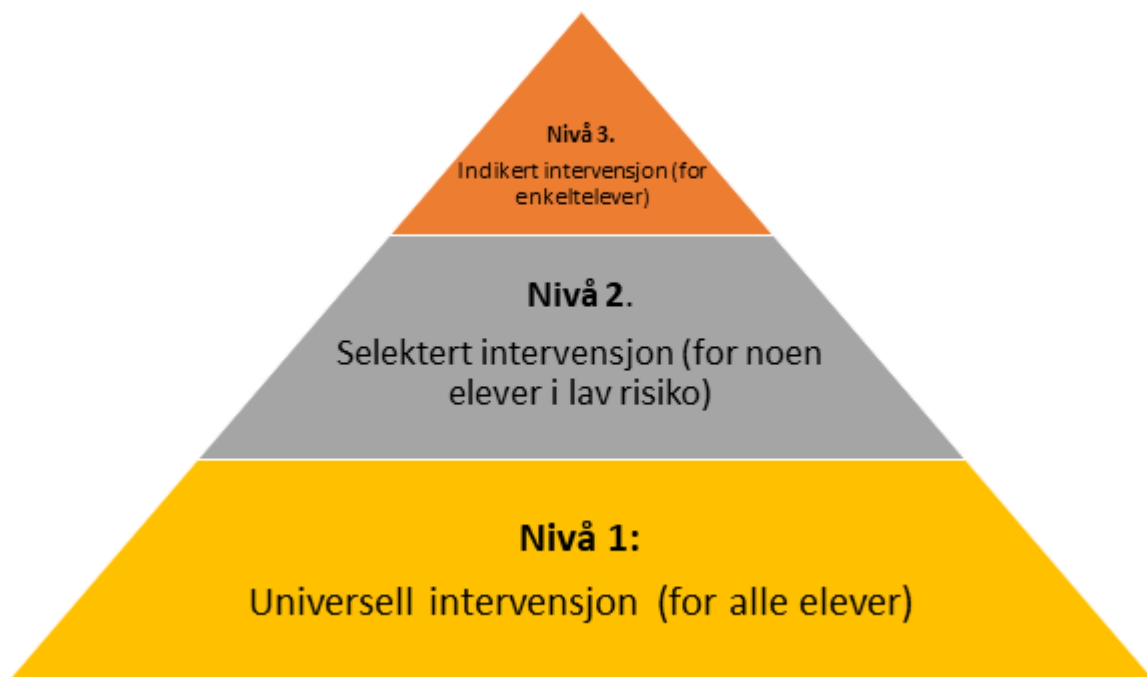
Etter kartleggingen:

- Legge inn resultater i **Conexus Engage**.
- Tilbakemelding til foresatte og elever i utviklingssamtalene.
- Drøfte elever i faresonen med leselærer/Ressursteamet.
- Gjennomføring av tiltak for elever som har resultater i nærheten av eller under kritisk grense gjennom RTI- modellen (se punkt 2.3). (I form av gruppetilbud i ulike fag, opplæring i bruk av kompenserende hjelpemidler, oppmelding til PPT og spesialundervisning etter § 5-1 for enkelte elever).
- Tilbakemelding til foresatte om igangsatte tiltak (Skjer via tiltaksskjema, - omfatter også evaluering).
- Evaluering av igangsatte tiltak + kort oppsummering registreres i **Conexus** - eks. lesegrupper og andre spesielle tiltak

Skriftlig dokumentasjon skal følge eleven hele skoleløpet – med tanke på læringshistorie og kan også bli etterspurt seinere i løpet av skolegangen.

1.9.3 Tre tiltaksnivåer gjennom RTI- modellen (Respons til intervensjon)

Nivå 1: Begynneropplæring for alle elever.

- Forebyggende- proaktiv
- Klassens kjernestoff
- Evidensbasert undervisningsopplegg
- Kartlegging av alle elever

Nivå 2: For elever som henger etter i lese- og skriveopplæringen (skårer lavere på kartlegging enn gjennomsnittet).

- Forskningsbasert treningsopplegg for elever som står i fare for å utvikle lese- og skrivevansker gjennom lesesenteret: På sporet: ABC, les, skriv, forstå.

- ***På sporet*** inneholder instruksjoner til 100 undervisningsøkter og er utarbeidet med tanke på å fremme ferdigheter som er avgjørende for at elever skal lykkes med lesing. De 100 øktene er fordelt over 25 uker. Hver økt består av fire korte økter à 10 eller 15 minutt, kalt ABC, LES, SKRIV og FORSTÅ. Instruksjonene til hver ABC, LES, SKRIV og FORSTÅ-økt er beskrevet over to sider, slik at der er ett oppslag for hver dag.

Nivå 3: For elever som ikke har oppnådd ønsket effekt på nivå 1.

- Intensive lesekurs med spesialpedagog i mindre grupper
- Dersom vanskene vedvarer i slutten av 2. klasse bør eleven utredes.

1.9.4 Årshjul lesekartlegging på Gausel skole

Småskoletrinn

Administrasjonen følger opp årshjulet på trinnsamtalene. Vi bruker **Conexus Engage** til å legge inn alle prøver og kartlegginger som er tilgjengelig. Elevene som ligger etter i lesing allerede før høstferien vil få tilbud om å bli med på treningsopplegget På sporet: ABC, LES, SKRIV og FORSTÅ.

Trinn	Prøve/Kartlegging	Måned/tidspunkt	Ansvar
1.trinn	Kartlegging med skolestart-appen: Skolestart (uis.no)	Innen høstferien	Kontaktlærer/faglærer
	Kartlegging lesing (Udir)	April	Kontaktlærer/faglærer
2.trinn	Salto oppstartsprøve	Aug/Sept	Kontaktlærer/faglærer
	Salto kartleggingsprøve	November	Kontaktlærer/faglærer
	1 SOL: Observasjon av lesing	Jan/Feb fra	Kontaktlærer/faglærer
	Salto kartleggingsprøve 2 Kartlegging lesing (Udir)	Mars/April	Kontaktlærer/faglærer
	Elever som fremdeles henger etter tar LOGOS deltest 1	April/Mai/Juni	Spes.ped med logos-sertifisering.
3.trinn	Skjema for vurdering av leseferdigheter:	Høst og vår	
	Skjema for vurdering av elevens muntlige ferdigheter:		
	Skjema for vurdering av elevenes skriftlige ferdigheter:		
	LOGOS for elever en er usikre på (deltest 1)		
4.trinn	Skjema for vurdering av	Høst og vår	

	<p>leseferdigheter:</p> <p>Skjema for vurdering av elevens muntlige ferdigheter:</p> <p>Skjema for vurdering av elevenes skriftlige ferdigheter:</p> <p>LOGOS for elever en er usikre på (deltest 1)</p>		
5.trinn	<p>Nasjonale prøver norsk, (+engelsk og matematikk)</p> <p>Skjema for vurdering av leseferdigheter:</p> <p>Skjema for vurdering av elevens muntlige ferdigheter:</p> <p>Skjema for vurdering av elevenes skriftlige ferdigheter:</p> <p>LOGOS for elever en er usikre på</p>	<p>Høst</p> <p>Høst og vår</p>	Kontaktlærer/faglærer
6.trinn	<p>Skjema for vurdering av leseferdigheter:</p> <p>Skjema for vurdering av elevens muntlige ferdigheter:</p> <p>Skjema for vurdering av elevenes skriftlige ferdigheter:</p> <p>LOGOS for elever en er usikre på</p>	Høst og vår	Kontaktlærer/faglærer

7.trinn	<p>Skjema for vurdering av leseferdigheter: Vurdering av leseferdigheter 7.trinn - Google Dokumenter</p> <p>Skjema for vurdering av elevens muntlige ferdigheter: Vurdering av elevenes muntlige ferdigheter 7. trinn - Google Dokumenter</p> <p>Skjema for vurdering av elevenes skriftlige ferdigheter: Vurdering av elevenes skriveferdighet 7. trinn - Google Dokumenter</p> <p>LOGOS for elever en er usikre på</p>	Høst og vår	Kontaktlærer/faglærer
---------	--	-------------	-----------------------

1.10 Utredning - når eleven ikke har tilfredsstillende utbytte av den ordinære opplæringen

1.10.1 Utredning

Ved mistanke om lese- og skrivevansker, samler lærer all relevant dokumentasjon fra ordinær opplæring og tiltak som er gjort. Dette legges inn i «Melding om behov for sakkyndig vurdering grunnskole» - «Pedagogisk Rapport» s. 2-3. (forsiden bruker vi ikke før ev. melding til PPT). Dette er grunnlag for melding til skolens spes.ped.team, som da vurderer nøyere kartlegging og ev. testing m/Logos.

Annen relevant kartlegging i tillegg til Logos: Spes.ped.teamet vurderer i tillegg andre prøver som kan være med og utfylle bildet når en skal trekke konklusjoner. De mest sentrale av disse vil være:

- Ordkjedetesten
- Vurdering av elevens lese, skrive og muntlige ferdigheter
- Lesesenterets staveprøve
- ADDES, impulsivitet, oppmerksomhetsvansker, og eller hyperaktivitet Språk 6-16

- Tester som gir utfyllende informasjon vedr. oppmerksomhetsvansker

Mapper: Kontaktlærer oppretter nå mappe på trinnets område, merket med sitt navn, elevens initialer + kartlegging. Her legges kartleggingen og eventuelt annen informasjon. Dokumentet utfylles over tid og vil endres etter hvert som tiltak settes i gang og evalueres. Etter en gitt utrednings- og utprøvningsperiode, vil spes.ped.teamet sammen med lærer/trinnet og i noen tilfeller administrasjonen, vurdere gangen videre – dvs.:

- skolen håndterer videre tilrettelegging innenfor skolens rammer – eller - eleven bør henvises til ekstern instans for videre kartlegging/testing/tiltak

Viser kartlegging og LOGOS indikasjoner på dyslektiske vansker, blir det iverksatt tiltak som er utledet av denne testingen. Slik kartlegging og tiltak vil som oftest skje på 3.-4. trinn, før vi gjennom rétest (av deltester) konkluderer om eleven oppfyller kriteriene for dysleksi. Da vil vi kunne se hvorvidt vanskene vedvarer, til tross for iverksatte tiltak.

Som et ledd i utprøvingen, ber skolen foresatte få gjennomført grundig/utvidet synstest hos optiker, for å finne ut om forstyrrelser i synsfunksjon kan medvirke til vanskene.

Når skolen har gjort testene og prøvd ut ulike tiltak for eleven, vil nødvendige konklusjoner i forhold til om eleven oppfyller kriteriene for dysleksi gjøres, uten henvisning til PPT. I noen tilfeller vurderer vi at eleven har så store avvik fra kompetansemålene at andre instanser bør kobles inn. De aller fleste elevene blir da drøftet på ressursteam-møtet med PPT. Saksbehandler fra PPT kan da vurdere forskjellig fra oss - at skolen skal ha kompetanse til å ivareta elevens opplæring. Foresatte kan også be om henvisning til PPT, eller selv henwise hvis de er uenige i vurderingen, men i de fleste elevsaker som drøftes på ressursteam-møtene, konkluderes det med at eleven har så omfattende vansker at de bør utredes for sakkyndig uttale og eventuelt rett til spesialundervisning.

Det kan være behov for ytterligere evnekartlegging som kan understøtte en om eleven oppfyller kravene for dysleksi, eller avdekke tilleggsvansker og/eller andre forhold i vanskebildet. Det er viktig å poengtere at en stadfesting av dysleksi, ikke automatisk medfører rettigheter etter § 5.2 om

rett til spesialundervisning og ekstra timeressurs, men §1.2 gir alle elever rett til tilpasset undervisning, og det er klart at en grundig utredning som ender med at eleven blir stadfestet med dysleksi, vil forutsette ytterligere tilrettelegging.

1.10.2 Etter kartleggingen

Kartleggingen skal ende ut i en tiltaksplan for eleven – hvilke metodiske tiltak som kan/skal iverksettes for å styrke elevens kompetanse og ha et system som fanger opp eventuell framgang eller stillstand. Kartlegging skal gi et bilde av sterke og svake sider. Kunnskapen fra kartleggingen bør brukes til å arbeide på flere fronter. En må ikke se seg blind på det pedagogiske arbeidet med å trene svakheter. Mange med lese- og skrivevansker/dyslektikere må, selv med god oppfølging, leve med en svak lese- og skriveferdighet gjennom hele grunnskolen og videre. Oppfølgingen må også fokusere på:

- arbeide med selvforståelse, slik at eleven kan opprettholde et godt selvbilde. Dette innebærer å hjelpe eleven til å avgrense problemene.
- utvikle sterke sider og interesseområder.
- gjøre det mulig å få mestringsopplevelser på tross av vanskene. Del opp oppgaver, gi mer tid eller gjør oppgavene enklere for eksempel ved å bruk hjelpemidler. Dette er viktig for å gjøre innsats i skolen meningsfull og motiverende.
- ta i bruk de kompensatoriske hjelpemidlene som er aktuelle.

Kartlegging har til hensikt å gi en best mulig tilpasset undervisning. Derfor er det naturlig at det er elevens lærere som får ansvar for å utføre dette arbeidet i tett samarbeid med spesialpedagogisk team. Dette samarbeidet bør ideelt sett også gjelde tilretteleggingen av undervisningen – elevens tiltaksplan.

1.11. Kompensatoriske hjelpemidler

Elever i grunnskolen med spesifikke skrivevansker har rett på PC/nettbrett.

- Les mer om tilskuddet på opp til 3 271 kroner (i 2022) fra NAV til kjøp av PC- og utstyr [her](#).

I stavangerskolen får alle elever chromebook som er et godt alternativ til PC og her kan en bruke digitale hjelpemidler som er nødvendige.

Alle med en varig utfordring har også krav på digitale hjelpemidler, som stavekontroll. Det betyr at elever har rett på å få utstyret som PPT og skolen har anbefalt at eleven skal ha. Eleven sender søknad til NAV, sammen med skolen.

Både PC/nettbrett og digitale hjelpemidler er hjemlet i samme paragraf i Folketrygdloven.

- [Ref.: Folketrygdloven §10-7.](#)

Elever med lesevansker har også rett på læremidler som lydbøker og digitale bøker. Dette er hjemlet i opplæringsloven. Det er skolens ansvar å skaffe det. Nå kan foresatte også melde inn barna som lånere hos Statped/NLB som gir tilgang til lydbøker.

- [Les mer om lydbokordningen her.](#)
- [Ref.: §1-3 som sier at opplæringen skal tilpasses elevens forutsetninger og §9-3 som sikrer at elevene skal ha tilgang på riktig utstyr.](#)

1.11.1 Hvorfor Chromebook/digitale verktøy?

- Ved bruk av Chromebook kan eleven tilegne seg helt nødvendige måter å kompensere for sine vansker med ordlesing og rettskriving: - bruk av stavekontroll, ordprediksjon, opplesing, bruk av skjermleser, ordbok og lydbøker til fagbøker og skjønnlitterære bøker og smartbok
- Elever med dysleksi har rett til å bruke PC til prøver/eksamener.
- Eleven blir mer selvhjulpen.

Det kan også søkes om tilleggsutstyr som vil gjøre hverdagslivet enklere for den som har dysleksi;

Å lære å bruke disse hjelpemidlene tar tid. Det er viktig å komme riktig og tidlig nok i gang, for få fullt utbytte av hjelpemiddelet. Skolen vil i samarbeid med hjemmet vurdere og tilrå type utstyr og når eleven er moden for å ta i bruk de ulike hjelpemidlene som er tilgjengelig.

2. Spesifikke matematikkvansker (Dyskalkuli):

Dyskalkuli innebærer å ha betydelige og vedvarende vansker med å lære matematiske ferdigheter (tallforståelse, automatiserte regneferdigheter, nøyaktige beregninger og matematisk resonnering) Elevens matematikk og regneferdighetene presterer markant lavere enn forventet ut ifra alder og utviklingsnivå. Spesifikke matematikkvansker er forårsaket av en medfødt disposisjon for lærevansker i matematikk, og kan ikke forklares som en følge av generelle lærevansker, sensoriske vansker (syn eller hørsel), nevrotiske skader, utilstrekkelig eller manglende opplæring, mangelfulle språkferdigheter i undervisningsspråket eller psykososiale belastninger. Dyskalkuli er medfødt, livsvarig og arvelig. Det er ca. 5 % som har dyskalkuli. Dyskalkuli kommer fra "DYS" + "CALCULIA" som betyr vansker med å regne.

Dyskalkuli er vedvarende, men det er mulig å øke læringsutbyttet med langsiktige, tilpassede og systematiske tiltak

2.1 Dyskalkuli, kjennetegn

Elever som har spesifikke matematikkvansker:

- har manglende evne til kalkulering og å behandle ulike tallkombinasjoner innen de fire regneartene. Eleven teller ofte på fingrene og bruker tungvinte strategier. En del elever med spesifikke matematikkvansker oppnår relativt gode karakterer i andre sentrale skolefag.
- har dårlig hukommelse for matematikk og tall og greier ikke skjønne og huske matematiske konsepter, regler, formler, og rekkefølge av operasjoner, inkludert grunnleggende addisjon, subtraksjon, multiplikasjon og divisjon.
- har dårlig langtidshukommelse, lagring og bruk av matematiske konsepter. De kan lære å utføre en matematisk utregning en dag og ha glemt det den neste.
- legger sammen tall feil, erstatter eller endrer tall, overfører tall feil, utelater tall, bytter tall. De er sjelden klar over feilene selv, og de ser ikke dem.

- greier ikke å regne ut hvor mye vekslpenger de skal ha igjen på et gitt beløp når de handler og har redsel for penger.
- kan ha problemer med å skjønne musikalske konsepter. Det kan være vanskelig med å lære noter.
- har liten evne til å visualisere den geografiske plassering av land, byer, hav, gater. De kan ha veldig dårlig stedsans.
- kan ha dårlig retningssans. Nord, sør, øst, og vest gir liten mening. De kan ha vansker med å skille venstre fra høyre. De husker ikke breddegrad fra lengdegrad, horisontal fra vertikal.
- kan ha problemer med tidsskjemaer. De kan ikke huske tabeller, ruter eller rekkefølgen av tidligere eller fremtidige hendelser. Det kan være vanskelig å lære klokka for dem.
- har normal språkutvikling. Det er typisk å stagnere i matteutviklingen på 3. og 4. trinn.
- kan ha også andre vansker, som f.eks. dysleksi, ADHD eller en autismespekterforstyrrelse.

2.2. Vanlige utfordringer

Mange med spesifikke lærevansker opplever andre utfordringer, som kan være vel så fremtredende som hovedvansken. Her er eksempler på utfordringer som de med [dysleksi](#), [dyskalkuli](#) og [SSV](#) kan ha:

- Lære klokka, samt tidsbegrep
- Forskjell på høyre og venstre, samt retningssans
- Lav selvfølelse, mestringfølelse og motivasjon
- Grovmotoriske og finmotoriske vansker
- Konsentrasjonsvansker
- Strukturelle vansker
- Problemer med begreper

2.3. Hvordan oppdager vi problemene

For å finne ut om en elev har spesifikke matematikkvansker, må man observere eller kartlegge innen følgende ferdighetsområder i matematikk:

2.3.1. Tallforståelse

Ikke symbolsk tallforståelse: Forstå mengde

Symbolsk tallforståelse: Forstå tallsymbol og mengden det representerer.

Ikke-symbolsk tallforståelse kan for eksempel måles ved å vise eleven to bokser med ulik mengde prikker og spørre hvilken boks som har flest.

Symbolsk tallforståelse kan enkelt måles ved å vise eleven to ulike tall og for eksempel spørre hvilket som er størst.

2.3.2. Telleferdigheter

Kjennetegn på vansker med telleferdigheter kan være:

- å si tallordene i feil rekkefølge eller hoppe over tallord
- å peke fortere enn man sier tallordene (asynkron telling, indikerende handling)
- å bruke umodne strategier etter hva man kan forvente ut fra alder, for eksempel å ikke kunne fortsette å telle fra et gitt tall
- vedvarende problemer med å lære ten tallene (tretten, fjorten osv.)
- utfordringer med å telle tosifrede tall baklengs (for eksempel: 52, 51, 50, ?)

2.3.3. Relasjonelle ferdigheter i matematikk

Relasjonelle ferdigheter i matematikk omfatter en lang rekke ulike ferdigheter:

- logisk-matematisk forståelse (sammenligning, klassifisering, seriasjon og 1-1-korrespondanse)
- aritmetiske prinsipper (forståelse av og innbyrdes sammenheng mellom regneartene)
- titalssystemet og plassverdisystemet

Kjennetegn på vansker med relasjonelle ferdigheter kan være:

- å ha vansker med klassifisering basert på form, farge og antall
- å ha vansker med plassering tallene i en rekke fra minste til det største tallet eller omvendt
- å ha vansker med å forstå plassverdisystemet

2.3.4. Aritmetiske ferdigheter

Aritmetikk handler om tallregning, altså tall og de fire regneartene addisjon, subtraksjon, multiplikasjon og divisjon. Etter hvert som barn utvikler telleferdigheter, begynner de også å utvikle aritmetiske ferdigheter.

Barn med spesifikke matematikkvansker har ofte vansker med grunnleggende aritmetikk. De fortsetter å bruke umodne og lite hensiktsmessige strategier når deres jevnaldrende blir nøyaktige og effektive (regneflyt). Derfor jobber de ofte sakte og får mange feil. Det er viktig at barn utvikler effektive regnestrategier, og at disse knyttes til meningen som ligger bak. Barn utvikler ikke denne forståelsen ved å drille inn løsrevne faktaoppgaver, men ved å se sammenhengen mellom ulike regnestykker.

Det som har størst praktisk betydning, er å forstå at elever med spesifikke matematikkvansker har et stort problem med helt grunnleggende ferdigheter, og at de vil møte på utfordringer svært tidlig i matematikkfaget. Å klare seg helt fint i matematikk en stund, men å begynne å få utfordringer når matematikken blir mer avansert, for eksempel på videregående, er ikke typisk for elever med spesifikke matematikkvansker. For elever med spesifikke matematikkvansker er det mer typisk å få store utfordringer allerede i den grunnleggende opplæringen.

2.4. Elever som oppfyller kravene til Dyskalkuli

Skolen screener alle elever og gir intensiv støtte der det er nødvendig. Elever som skårer under den kritiske grensen, gis intensiv støtte i form av målrettede og forskningsbaserte intervensjoner. De elevene man fortsatt er bekymret for etter å ha fullført tiltakene, bør henvises til PPT for videre utredning.

Det er avgjørende at det foretas en grundig utredning av eleven, slik at man kan iverksette presise tiltak. Det er ikke nok å vite at eleven har vansker – man må vite noe om årsaken til vanskene, hvordan de kommer til uttrykk, og hvordan de best kan avhjelpes.

For å se om eleven oppfyller kravene for dyskalkuli, forutsetter det at elevens ferdigheter i matematikk kartlegges. Skolen har opplæringsansvar, mens PPT er sakkyndig instans med utredningsansvar. Noe av kartleggingen foregår dermed i skolen, mens det er PPT som har ansvaret for diagnostiseringen. Det er også viktig at elevens stemme blir hørt. Skolen screener alle elever og gir intensiv støtte der det er nødvendig. De elevene man fortsatt er bekymret for etter å ha fullført tiltakene, bør henvises til PPT for videre utredning.

Gausel skoles kartlegging, intervensjon og oppfølging arbeid foregår basert på en trenivåmodell som kalles Response to intervention (RTI).

Responsa to intervention (RTI)

Nivå 1: Universell intervensjon for alle elever

Alle elever kartlegges og gis forskningsbasert støtte. Etter norsk regelverk vil nivå 1 sortere under tilpasset opplæring og gjelde alle elever. Det handler om et forebyggende og proaktivt arbeid i klasserommet. Det antas at 80 prosent av elevene vil få dekket behovene sine i nivå 1.

For å utvikle god tallforståelse og gode matematiske ferdigheter legger skolen fokus på begrepsforståelse i matematikk fra 1. trinn. Fysiske representasjoner (konkreter) blir brukt for å introdusere nye emner og tema utvikles med semikonkreter og deretter abstrakte begreper. Hverdagssituasjoner relatert til aktuelle tema diskuteres i klasserommene for å øke motivasjon og forståelse.

Gode regnestrategier er en av forutsetningene for å forebygge matematikkvansker. I klasserommet matematikk lærere gir eksplisitte instruksjoner som betyr at læreren modellerer en strategi steg for steg sammen med elevene, med vekt på å bygge forståelse. Matematiske samtaler i klasserommet oppmuntres også for å øke antall strategier som blir brukt mellom elevene. Faglærere velger tilpassede oppgaver som fremmer resonnering og problemløsning.

Digitale læremidler er en del av matematikkundervisning på skolen. Ento, Campus matte, Kikora, Skolen, Salaby, Multi og mange andre gode matematikk nettsider brukes for begrepslæring, strategilæring, dybdelæring og kartlegging. Excel, geogebra, spill og programmering får plass i en del av matematikkundervisningen på skolen.

Alle teller, tallstart, observasjon og UDIR kartlegginger brukes for å oppdage elever som trenger smågruppebaserte intervensjonsprogrammer.

Nivå 2: Selektert intervensjon for noen elever i lav risiko

Elevene som skårer under den kritiske grensen, gis intensiv opplæring i grupper i form av målrettede og forskningsbaserte intervensjoner. Intensiv opplæring gjelder dermed noen elever.

Opplæringen må ta utgangspunkt i kartlegging av elevens kompetanse. Like viktig som å beskrive vanskene til eleven er det å undersøke hva han eller hun allerede kan eller nesten kan. Intervju eller dynamisk kartlegging er eksempel på vurderingsverktøy som gir læreren verdifull innsikt for å beskrive hvor eleven er i sin utvikling, hvordan han eller hun tenker, og hva man kan bygge på for å videreutvikle elevens kompetanse. Disse beskrivelsene er et godt utgangspunkt for å planlegge innhold og progresjon i den intensive opplæringen. Ut fra kartlegging velger man hvilket matematisk tema som skal ha fokus i perioden. Den intensive undervisningen må ha en viss varighet og kontinuitet om den skal ha effekt, slik at eleven opplever mestring, fremgang og større forståelse.

Opplæringen planlegges i samhandling med matematikkundervisningen i klassen. Nært samarbeid mellom den intensive opplæringen og den ordinære opplæringen er viktig for at utbyttet skal bli best mulig.

NUMICON Intensiv opplæring:

Numicon er en multisensorisk materiell og Gausel skole gir en intensivopplæring med numicon for elever som presterer lavt på tallforståelse på 1. trinn. En eventuell gruppe som får tilbudet, blir med 3-4 elever. Intensjonsopplæringen inneholder 30 aktivitetsøker med numicon. Ved denne undervisningsformen får læreren mulighet til å se, lytte til, stille spørsmål og bli bedre kjent med elevens styrker og svakheter. Det er nødvendig med tett oppfølging i form av underveisevurdering og tilpasning av innhold.

Nivå 3: Indikert intervensjon for enkeltelever

Elever som fortsatt skårer under den kritiske grensen, gis ytterligere intensiv støtte som er spesifikt rettet mot elevenes individuelle behov, gjerne med egne opplæringsmål, med høy intensitet og av lengre varighet. Dette omfatter 5 prosent av elevene, som gjerne får spesialundervisning (Riccomini og Smith, 2011).

2.5. Kartlegging i Gausel skole

Screening:

Screening er en form for oversiktskartlegging som er rask å gjennomføre, og som gir informasjon om hvilke elever i en gruppe som trenger mer utdypende kartlegging. Screening gir informasjon om prestasjoner på ett eller flere gitte områder, men ingen dybdeinformasjon. Skolen bruker "Alle teller" kartleggingsverktøy for å kartlegge alle elevene på skolen i september hvert år. "Alle teller" kartlegger et bredt spekter av matematikkferdigheter for 1. – 7. trinn. Den gir mulighet til å oppdage de elevene som trenger mer observasjon både strukturert og ustrukturert. "Tallstart" brukes for kartlegging av 1. trinn.

Nasjonale kartleggingsprøver fra Utdanningsdirektoratet screener telleferdigheter, relasjonelle ferdigheter og aritmetikk. Mattelærere bruker Skolen Cappelen damm kapittel, halv -og helårsprøver, Campus matteprøver (Lærere lager selv, mulig å lage halv-og helårsprøver).

Observasjon:

Observasjon, eller strategiobservasjon, handler om å observere hvordan en elev løser problemer, og hvilke strategier han eller hun bruker. Eleven

setter i tillegg selv ord på hvordan han eller hun resonnerer og går frem for å løse matematikkoppgaver. Observasjon kan være både strukturert og ustrukturert. Den ustrukturerte observasjonen er dialogen læreren har med den enkelte elev, og brukes sammen med lærerens kompetanse om utviklingen av matematiske ferdigheter. Det er viktig, men kan likevel ikke erstatte den strukturerte observasjonen, som må være en del av en utredning av spesifikke matematikkvansker.

Ostad strategi-observasjon er observasjon av grunnleggende aritmetiske strategier for 3. – 10. trinn. Strategiobservasjon og strategiopplæring gjennomføres hvis eleven trenger det.

Dynamisk kartlegging:

Dynamisk kartlegging gir informasjon om det eleven kan både med og uten støtte. Poenget med dynamisk kartlegging er å avdekke elevens strategier, prosesser og tenkemåter. Helt konkret innebærer dette at læreren er i dialog med eleven mens han eller hun arbeider med matematikk. Også dynamisk kartlegging kan foregå både ustrukturert og strukturert for individuell kartlegging av grunnleggende ferdigheter i matematikk fra 1. trinn til videregående.

2.5.1. Kartleggingsrutiner for alle trinn innenfor ordinær opplæring

Før kartlegging:

-Vi setter av tid på teammøte der gjennomføring og rutiner blir drøftet og der alle får informasjon om prøve/kartleggingene.

-God informasjon på foreldremøte på de aktuelle trinnene. Sendt hjem ranselpost (udir sine infoskriv).

-Elevene får god informasjon om hensikten med kartleggingen og hva som skal kartlegges.

Etter kartleggingen:

-Legge inn resultater i Conexus

-Tilbakemelding til foresatte og elever

-Drøfte elever i faresonen med mattelærer/spes.ped .team

-Gjennomføring av tiltak for elever som har resultater i nærheten av eller under kritisk grense

-Tilbakemelding til foresatte om igangsatte tiltak

-Evaluering av igangsatte tiltak? kort oppsummering registreres i Conexus

Ingen prøver er helt presise, og det vil derfor være noe usikkerhet i resultatene fra enhver prøve. Det innebærer at bekymringsgrensen på kartleggingsprøvene ikke må tolkes absolutt, men med en viss usikkerhet. Rent praktisk innebærer dette at elever som ligger like over bekymringsgrensen, kan ha behov for ekstra oppfølging. (UDIR)

Trinn	Prøve/Kartlegging	Måned/tidspunkt	Ansvar
1.trinn	Alle teller Tallstart: https://www.infovestforlag.no/products/tallstart-grunnlag-for-begynneropplaringen Dynamisk kartlegging (statped) UDIR Kartleggingsprøver	Høsten Mellom 15. oktober og 15. desember Høsten/Vår Våren	Kontaktlærer/faglærer Kontaktlærer/faglærer Spesialpedagog/Faglærer Kontaktlærer/faglærer
2.trinn	Alle teller Dynamisk kartlegging	Høsten Høsten/Vår	Kontaktlærer/faglærer Spesialpedagog/Faglærer

	(statped) UDIR Kartleggingsprøver	Vår	Kontaktlærer/faglærer
3.trinn	Alle teller	Høsten	Kontaktlærer/faglærer
	UDIR Kartleggingsprøver	Høsten	Kontaktlærer/faglærer
	Ostads strategiobservasjon	Høsten/Vår	Spesialpedagog/Faglærer
	Dynamisk kartlegging (statped)	Høsten/Vår	Spesialpedagog/Faglærer
4.trinn	Alle teller	Høsten	Kontaktlærer/faglærer
	Ostads strategiobservasjon	Høsten/Våren	Spesialpedagog/Faglærer
	Dynamisk kartlegging (statped)	Høsten/Vår	Spesialpedagog/Faglærer
5.trinn	UDIR Nasjonale prøver	Høsten	Kontaktlærer/faglærer
	Alle teller	Høsten	Kontaktlærer/faglærer
	Dynamisk kartlegging (statped)	Høsten/Vår	Spesialpedagog/Faglærer
6.trinn	Alle teller	Høsten	Kontaktlærer/faglærer

	Dynamisk kartlegging (statped)	Høsten/Vår	Spesialpedagog/Faglærer
7.trinn	Alle teller	Høsten	Kontaktlærer/faglærer
	Dynamisk kartlegging (statped)	Høsten/Vår	Spesialpedagog/Faglærer

2.6. Utredning i samarbeid med skole og PPT

Når læreren oppdager at en elev over en periode ikke mestrer å løse ulike typer matematikkoppgaver, bør han sette i verk tiltak for å undersøke nærmere hva som er vanskelig. Dette er første fasen i utredningsprosessen. Lærere må sette raskt i gang arbeid for å finne ut av hva vanskene dreier seg om. Eleven må kartlegges med et kartleggingsverktøy som har en bred tilnærming til matematikk og områder knyttet til mestring av matematikk. Elevens mestring og ferdighetsnivå må dokumenteres fra kartleggingen og elevens arbeid. Læreren bør ha tydelig dokumentasjon som viser hvilke tiltak som allerede er satt i gang-men arbeidet ikke synes å gi forventet resultater. Dokumentet utfylles over tid og vil endres etter hvert som tiltak settes i gang og evalueres. Etter en gitt utrednings- og utprøvningsperiode (Smågruppebaserte intervensjonsprogrammer), vil spes.ped teamet sammen med lærer/trinnet og i noen tilfeller administrasjonen, vurdere gangen videre-dvs.:

- skolen håndterer videre tilrettelegging innenfor skolens rammer - eller
- eleven bør henvises til ekstern instans for videre kartlegging/testing/tiltak

2.7. Diagnostisering av spesifikke matematikkvansker

Både kartleggingen og diagnostiseringen er viktige for å vurdere presise tiltak. Noe av kartleggingen foregår i skolen, men det er PPT som har ansvaret for diagnostiseringen. Foresatte eller eleven selv kan kontakte PPT direkte og om en utredning.

2.8. Tilrettelagt undervisning/ spesialpedagogiske tiltak for elever med spesifikke matematikkvansker

På skolen er det et grunnprinsipp at læringsutbytte av elever med spesifikke matematikkvansker skal økes med langsiktige, tilpassede og systematiske tiltak. I dette arbeidet tar læreren i fokus elevens både utfordringer og styrker. Tiltaket bygges i forhold til kartleggingsresultatene.

Vanskene hos elever med spesifikke matematikkvansker kan føre til lite motivasjon for matematikk. For å øke deres motivasjon skal læreren gi utfordringer som er tilpasset dem. De skal erfare at de kan bli bedre i matematikk og hvordan de kan få bruk for matematikk i hverdagen.

Noen prinsipper er viktige for et godt tiltak for elever med spesifikke matematikkvansker. For å hjelpe disse elevene, i undervisningene har skolen mye fokus på:

- Begrepsopplæring
- Strategiopplæring
- Bruk av konkrete
- Eksplisitte instruksjoner
- Digitale læremidler (Excel, Geogebra, spill, programmering)
- Smågruppebaserte intervensjonsprogrammer
- Kompensering

3. Spesifikke språkvansker

SSV er en **språkvanske**. Dette betyr at barnet har problemer med å forstå og bruke ord i setninger. Vanligvis er både evne til å oppfatte språk og å uttrykke seg berørt.

3.1. Konkrete kjennetegn på SSV hos barn:

- Tidlige kjennetegn: barnet «babler» lite, snakker lite eller har utydelig uttale.

- Har få setninger på mer enn to eller tre ord.
- Lærer få nye ord eller glemmer ord det hører ofte.
- Oppfatter ikke beskjeder.
- Forstår ikke reglene i lek, spill og aktiviteter.
- Viser liten interesse for bøker og bli lest for.
- Strever med oppmerksomhet og utholdenhet i situasjoner som krever språk.
- Rigid og lite fleksibel (holder seg til det de kan).
- Noen viser liten interesse for sosialt samspill med andre barn og leker gjerne med yngre barn som er på det samme språklige nivået.
- Kommer lett i konflikt med andre barn eller trekker seg unna (når de skjønner at de ikke har språk til å «vinne» diskusjonen).
- Stiller få spørsmål.

3.2. Vanlige utfordringer

Mange med spesifikke lærevansker opplever andre utfordringer, som kan være vel så fremtredende som hovedvansken. Her er eksempler på utfordringer som de med og SSV kan ha:

- Lære klokka, samt tidsbegrep.
- Forskjell på høyre og venstre, samt retningssans.
- Lav selvfølelse, mestringfølelse og motivasjon.
- Grovmotoriske og finmotoriske vansker.
- Konsentrasjonsvansker.
- Strukturelle vansker.
- Problemer med begreper.

3.3. Avdekke språkvansker

- Det er mulig å oppdage avvikende språkutvikling hos barn allerede i barnehagen.
- De kan ha spesifikke språkvansker (SSV) og/eller vise tidlige tegn på dysleksi.
- Det er også viktig å være klar over at dysleksi og språkvansker er arvelig.
- Det er derfor svært viktig at barnehagene har en god plan for å observere og kartlegge barna på det språklige området. I samarbeid

med PPT må en sette inn tiltak slik at barn med språkvansker får så god hjelp som mulig. Det er ingen nedre aldersgrense for å få spesialpedagogisk hjelp.

3.4. Når kan du oppdage hva?

- Ved ca. 2 år kan du se tidlige tegn på SSV.
- Fra ca. 4 år er det mulig å utrede SSV.
- Ved ca. 5 år kan kartleggingsverktøyet benyttes. [Du kan lese mer om tester og verktøy i våre faglige retningslinjer.](#)
- Dysleksi kan ikke utredes før ved ca. 7–8-årsalder.

I mange kommuner venter de helt til mellomtrinnet. Det vil vi advare sterkt mot, mye fordi effekt av tiltak reduseres sterkt for hvert år som går.

Det er viktig å være klar over at

- Mange ganger vil man ikke finne en klar diagnose. Det er likevel viktig at barnet får hjelp. Tiltak skal settes inn umiddelbart når et barn sliter, også før diagnose er satt.
- Det er viktig med tidlig diagnose, hvis det er mulig, for å sette inn riktige tiltak.
- Når man har SSV, skyldes ikke utfordringene med språket andre ting, det er hovedvansken.
- Før det henvises til PPT eller vedtak fattes, må foresatte samtykke.

3.5. God tilrettelegging for dem med SSV

- Mange påminnelser, både muntlig og skriftlig. Fagpersonen må forsikre seg om at beskjeden er forstått.
- Å jobbe aktivt med begreper og ordforråd. Ikke bare i bestemte situasjoner.
- Knytte språkstimulering til temaer, kategorisering av begreper.
- Repetere på mange ulike måter.
- Gi god tid til å oppfatte språk og gi respons. Bruke korte setninger.
- Oppmuntre til å bruke språket i samhandling med andre.
- Voksne må være språkmodeller.
- Visuell tilnærming med bilder, video, skrift, symboler etc.
- Trygghet og forutsigbarhet.

- De med SSV som også har lese- og skrivevansker, har god nytte av de samme hjelpemidlene som de med dysleksi har.

For mer informasjon om SSV se UIS sin språkløype: [Språkløyper \(uis.no\)](https://uis.no)

3.6.Årshjul språkkartlegging på Gausel skole

Administrasjonen følger opp årshjulet på trinnsamtalene. Vi bruker **Conexus Engage** til å legge inn alle prøver og kartlegginger som er tilgjengelig.

Trinn	Prøve/Kartlegging	Måned/ tidspunkt	Ansvar
1.trinn	Ringeriksmaterialet- systematisk kartlegging av språklig bevissthet	November	Kontaktlærer/faglærer
1.-7. trinn etter behov	Ved mistanke om språkvansker gjennomføres en Språk 6-16 som er en screening-test for språkvansker hos barn og ungdom fra 6 år til 16 år.	Ved mistanke om språkvansker	Spes.ped.

Referanser

<https://www.udir.no/eksamen-og-prover/prover/kartlegging-gs/#a137404>

[Spesifikke språkvansker - Dysleksi Norge](#)

<https://dysleksinorge.no/wp-content/uploads/2020/09/faglige-retningslinjer-smv.pdf>

<https://dysleksinorge.no/dyskalkuli/>

<https://www.statped.no/matematikkvansker/om-matematikkvansker>

<https://beta.matematikkcenteret.no/kompetanseutvikling/matematikkvansker-og-tilpasset-oppl%C3%A6ring>

<https://www.matematikkcenteret.no/sites/default/files/attachments/Elever%20som%20presterer%20lavt/P4M3%20Intensiv%20oppl%C3%A6ring%20i%20matematikk.pdf>

<https://sprakloyper.uis.no/barnetrinn/vansker-med-sprak-lesing-og-skriving/sprakvansker/>

[Hatlane skole – en dysleksivennlig skole \(alesund.kommune.no\)](https://alesund.kommune.no)